

Sygn. akt III AUa 984/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Mirosław Godlewski (spr.)

Sędziowie: SSA Beata Michalska

SSA Iwona Szybka

Protokolant: Stażysta Aleksandra Białecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 czerwca 2017 r. w Ł.

sprawy **A. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o umorzenie należności składkowych

na skutek apelacji A. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 29 kwietnia 2016 r. sygn. akt VIII U 2837/15,

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Łodzi do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za drugą instancję.

Sygn. akt: III AUa 984/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem wydanym 29 kwietnia 2016 roku Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołanie A. K. wniesione od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. z dnia 25 września 2015 roku, którą odmówiono umorzenia należności składkowych w trybie ustawy z 9 listopada 2012 roku o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. 2012/1551) wobec nieuregulowania należności wskazanych w decyzji warunkowej. Ponadto, zasądził od odwołującej na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 180 złotych.

W odwołaniu A. K. kwestionowała ustalenia decyzji, stwierdzającej niewypełnienie warunku spłaty należności nie podlegających umorzeniu argumentując, twierdząc, że w rzeczywistości takich należności nie było z uwagi na rozdzielenie składek na współniczki i zawarcie układu ratalnego.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wnosząc o jego oddalenie podnosił, że termin do uiszczenia nie podlegających umorzeniu należności dotyczących decyzji warunkowej z dnia 2 czerwca 2014 roku wyekspirował bezskutecznie 6 lipca 2015 roku. Fakt zawarcia układu ratalnego dnia 14 lipca 2015 roku pozostawał bez znaczenia z uwagi na objęcie nim składek z okresu nie objętego wnioskiem o umorzenie. Tak jak i fakt wydania dnia 23 grudnia

2014 roku kolejnej decyzji warunkowej co do umorzenia składek za okres od lutego do maja 2008 roku oraz od lipca do września 2008 roku i za listopad 2008 roku, termin spełnienia warunku w której upływa 30 stycznia 2016 roku.

Wydając przedmiotowy wyrok Sąd Okręgowy przyjął za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia faktyczne.

A. K. prowadziła w okresie od 1 stycznia 2006 roku do 1 stycznia 2013 roku pozarolniczą działalność gospodarczą i podlegała z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym. Dnia 16 lipca 2013 roku złożyła wniosek o umorzenie całości zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Funduszu Pracy za czerwiec, październik i grudzień 2008 roku oraz styczeń i luty 2009 roku wskazując na likwidację działalności z dniem 31 grudnia 2012 roku. Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 2 czerwca 2014 roku określił składki z wnioskowanego okresu podlegające umorzeniu pod warunkiem spłaty w terminie 12 miesięcy należności niepodlegających umorzeniu. Wydana decyzja warunkowa została doręczona A. K. 5 czerwca 2014 roku i uprawomocniła się.

Dnia 4 maja 2015 roku A. K. złożyła wniosek o rozłożenie na raty należności z tytułu składek niepodlegających umorzeniu. Wniosek ten został uwzględniony i umową nr (...) zawartą 14 lipca 2015 roku rozłożono na raty płatność należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne za okres od marca do maja 2009 roku, na ubezpieczenie zdrowotne za okres od marca do czerwca 2009 roku i na Funduszu Pracy za okres od marca do maja 2009 roku, w ogólnej kwocie 3990,23 złotych.

Następnie 9 września 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. poinformował ubezpieczoną, że przed wydaniem decyzji kończącej postępowanie służy jej prawo wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań. A. K. nie zareagowała na powyższą informację i nie opłaciła należności niepodlegających umorzeniu.

W tak ustalonym stanie faktycznym, zdaniem sądu pierwszej instancji niespornym, wynikającym z dokumentów i twierdzeń wnioskodawczyni, sąd ten uznał odwołanie za niezasadne.

Motywuując wydany wyrok, sąd pierwszej instancji przywołując treść art.1 ust.7, 10, 11, 12 oraz ust.13 pkt.1 i 2 skonstatował, że decyzja warunkowa stała się prawomocną z dniem 6 lipca 2014 roku wobec czego istota sporu sprowadzała się do wyjaśnienia czy do 5 lipca 2015 roku spłacone zostały należności nie podlegające umorzeniu.

Skoro zaś bezspornym jest, że należności te nie zostały we wskazanym terminie zapłacone, to jak dalej wywodził sąd pierwszej instancji, decyzja od której wniesiono odwołanie była zasadną. Argumentując, sąd pierwszej instancji podnosił dodatkowo, że fakt zawarcia układu ratalnego był pozbawiony jurydycznego znaczenia albowiem okres objęty układem nie dotyczył okresu wskazanego w decyzji warunkowej.

Jako uzasadnienie prawne wydanego orzeczenia o kosztach procesu, sąd pierwszej instancji wskazał przepisy art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 11 ust. 2 w związku z § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. 2013/490).

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła apelacją w całości A. K. zastąpiona przez pełnomocnika w osobie radcy prawnego.

W apelacji zarzuciła wyrokowi naruszenie przepisów prawa procesowego art. 233§1 k.p.c. poprzez dokonanie sprzecznych z zebrany w sprawie materiałem dowodowym ustaleń polegających na przyjęciu, że odwołująca na dzień wydania zaskarżonej decyzji nie uregulowała należności niepodlegających umorzeniu oraz art.328§2 k.p.c. w zakresie przedstawionej podstawy faktycznej i prawnej.

Podnosząc przywołaną wadliwość ustaleń faktycznych, apelująca podniosła także zarzut obrazu prawa materialnego art. 8, 10, 11 i 13 ustawy z 9 listopada 2012 roku o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. 2012/1551) poprzez ich niewłaściwą wykładnię i niewłaściwe zastosowanie.

Uzasadniając obszernie podniesione zarzuty apelacyjne, apelująca wywodziła, że wadliwe są tezy sądu pierwszej instancji odnośnie tego, iż na dzień wydania zaskarżonej decyzji występowały podlegające zapłacie należności składkowe. Argumentowała, iż po wydaniu decyzji warunkowej złożyła wnioski o układ ratalny który ostatecznie został zawarty i jest realizowany.

Wskazując na powyższe, w konkluzji apelacji wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji poprzez stwierdzenie uregulowania należności nie podlegających umorzeniu ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Organ rentowy nie złożył odpowiedzi na apelację i nie uczestniczył w rozprawie apelacyjnej.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja jest zasadna, skutkując koniecznością uchylenia zaskarżonego wyroku z uwagi na nierozpoznanie istoty sporu.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy, prawidłowo spór osadzony został w płaszczyźnie spełnienia warunku zawartego w decyzji warunkowej z dnia 2 czerwca 2014 roku. I w konsekwencji ma rację apelujący podnosząc, iż przyjęta przez sąd pierwszej instancji teza, że odwołująca na dzień wydania zaskarżonej decyzji nie uregulowała należności nie podlegających umorzeniu nie wynika z treści zebranego materiału dowodowego. Teza ta jest co najmniej przedwczesna. Zasadnie także w aspekcie zarzutu nakierowanego na obrazę przepisu art.328§2 k.p.c. podnosi apelujący, nieczytelność pisemnych motywów przede wszystkim w zakresie ustaleń faktycznych przede wszystkim w zakresie tego, konkretnie jakich należności nie podlegających umorzeniu wnioskuje nie zapłaciła.

Dokonując analizy podniesionych zarzutów apelacyjnych, w niniejszej sprawie, mieć bowiem należało na uwadze to, że decyzja warunkowa z 2 czerwca 2014 roku wbrew obowiązkowi ustawowemu nie wskazywała należności nie podlegających umorzeniu, które winny być dla wypełnienia warunku spłacone w określonym terminie (patrz bliżej -SN postanowienia z dnia 11 października 2016 roku I UZ 18/16; wyrok z 26 lutego 2016 roku III AUa 823/15 SA w Ł. / legalis /).

W związku z czym, mimo iż przywołana decyzja w takim kształcie uprawomocniła się i jej wadliwość nie może być kwestionowana na obecnym etapie postępowania ani nie może wprost oznaczać zwolnienia wnioskodawcy z obowiązku zapłaty należności warunkujących umorzenie należności objętych wnioskiem i decyzją warunkową, to jednak ma istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. W takiej bowiem sytuacji aby stwierdzić niespełnienie warunku, na co zasadnie zwraca uwagę apelująca, konieczne jest dokonanie indywidualnej oceny z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy w tym tego, czy zobowiązany przy dołożeniu należytej staranności mógł powziąć wiadomość o ciąży na nim długu i terminie w jakim musi być spłacony dla spełnienia warunku (patrz bliżej SA w B. wyrok z 17 maja 2017 r III AUa 1130/16, SA w G. wyrok z 8 marca 2016 r III AUa 1693/15 / legalis/ i III AUa 332/16 SA w Ł. / niepublikowany /). Przy czym, ocenę rozpocząć należy od wyjaśnienia czy niezapłacone należność do których odwołuje się organ obiektywnie istniały a następnie jeżeli tak, czy fakt ten mógł być znany wnioskodawcy i czy miał on możliwości wywiązania się z tego obowiązku. Trzeba bowiem, oceny dokonywać systemowo, jak podkreślał Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku III AUa 1130/16 a to przy uprzywilejowanej pozycji ubezpieczonego i braku zaostrzającej regulacji w ustawie, wyklucza możliwość nadawania warunkowi bardziej restrykcyjnego charakteru niż to jest przyjmowane w stosunkach cywilno - prawnych (art.94 k.c.). Ocena, na co zwracał z kolei uwagę Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku wydanym w sprawie III AUa 332/16 nie może też abstrahować od treści mających zastosowanie w postępowaniu przed organem przepisów art.8 i art.9 K.P.A wykluczających możliwość akceptacji działań, które uzależniają spełnienie warunku od zdarzeń niezależnych od zobowiązanego i stanowią swego rodzaju pułapkę zastawianą na uczestnika postępowania.

W przedmiotowej sprawie, wszystkie podniesione okoliczności, mimo iż były co do zasady podnoszone przez odwołującą się, która argumentowała brak należności, które miała zapłacić dla spełnienia warunku, pozostały poza zakresem zainteresowania sądu. Sąd pierwszej instancji przyjmując bowiem bezkrytycznie za organem, iż należności niepodlegające umorzeniu istniały przyjął skrajnie restrykcyjną wykładnię warunku co wykluczyło potrzebę prowadzenia jakiegokolwiek oceny w tym zakresie.

Powyższe, pominięcie, przy uwzględnieniu poczynionych powyżej uwag, nie może być kwalifikowane inaczej jak nie rozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art.386§4 k.p.c..

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nierozpoznanie istoty jest nierozpoznanie przez sąd pierwszej instancji sprawy w zakresie objętym decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zaniechane przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnoprawnej podstawy decyzji, poprzez zaniechanie zbadania istnienia warunku wskazanego w decyzji warunkowej oraz możliwości wykonania warunku rodzi powinność sądu drugiej instancji uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Bezkrytyczne bowiem przyjęcie twierdzeń organu o niewykonaniu warunku, nie stanowi rozpoznania sprawy w zakresie objętym decyzją.

Mimo merytorycznego charakteru postępowania apelacyjnego (art.382 k.p.c.), nie ma też, z uwagi na treść art.176 ust. 1 Konstytucji RP, możliwości zastępowania orzeczeniem sądu drugiej instancji orzeczenia pierwszoinstancyjnego gdyż mogłoby to doprowadzić do sytuacji w której sąd drugiej instancji orzekałby jako pierwsza i ostatnia instancja (co do zakresu stosowania art.386§4 k.p.c. patrz - także SN wyrok z 11 lipca 2007 roku III UK 20/07 /leglis/).

Ponownie rozpoznając sprawę sąd pierwszej instancji ustali przede wszystkim, jaki warunek został zakreślony decyzją z 2 czerwca 2014 roku oraz czy warunek ten został spełniony a jeżeli nie to czy w okolicznościach faktycznych przedmiotowej sprawy był warunkiem możliwym do wykonania. Dokonując oceny, sąd rozważył pojęcie warunku niemożliwego (czy też niezrozumiałego) i będzie miał na uwadze, że ocena możliwości spełnienia warunku musi być dokonywana według kryterium obiektywnego. Będzie też miał na uwadze, że dokonanie prawidłowej subsumpcji wymaga dokonania pełnych ustaleń faktycznych, co w niniejszej sprawie wymaga ustalenia jakie składki obciążały wnioskująca jako prowadzącą działalność pozarolniczą jak i okoliczności dotyczące układu ratalnego zawartego ostatecznie 14 lipca 2015 roku jak i kolejnej decyzji abolicyjnej wydanej 23 grudnia 2014 roku. Bez bowiem poczynienia bowiem szczegółowych ustaleń co do wskazanych okoliczności, w składkach których one dotyczą i okoliczności im towarzyszących, nie wypełnią się przesłanki warunkujące dokonanie właściwej oceny w sprawie.

Kierując się wskazaną argumentacją Sąd Apelacyjny na podstawie art.386 § 4 k.p.c. orzekł jak w sentencji. Orzeczenie o kosztach procesu lokuje się w treści przepisu art.108§2 k.p.c..